

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства та екології
Кафедра лісового та садово-паркового господарства
Кваліфікаційна робота на правах рукопису

Дем'янчук Петро Георгійович

УДК 630*64:630*1(477)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВОГО ФОНДУ ЛІСІВ ФІЛІЇ
“СТОЛИЧНИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС”

205 «Лісове господарство»

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Дем'янчук П. Г.
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Дячук П. П.
(прізвище, ім'я, по батькові)
Доктор філософії
(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2025

Висновок кафедри лісового та садово-паркового господарства

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри _____

№ 7 від «05» 12 2025 р.

Завідувач кафедри лісового та садово-паркового господарства

К.с.-г.н., доцент _____ Юрій СІРУК

«05» 12 2025 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)

(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Ірина ДУБНИЦЬКА.

(прізвище ,ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Дем'янчук П. Г. Характеристика лісового фонду лісів Філії «Столичний лісовий офіс». - Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 205 – лісове господарство. – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У роботі проведено комплексний аналіз лісового фонду філії «Столичний лісовий офіс» за породним, типологічним, віковим і продуктивнісним аспектами. Встановлено чітке домінування сосни звичайної (60,7 % площі) за істотної участі дуба звичайного, берези повислої та вільхи клейкої, що формує переважно хвойно-широколистяні насадження з вираженою регіональною диференціацією. Показано переважання лісових культур (52,6 %) над природними деревостанами, а також відмінності у їх співвідношенні між окремими надлісництвами. Типологічна структура лісів характеризується домінуванням суборових і сугрудових умов за локального поширення борів та грудових типів. Розподіл площ за класами бонітету свідчить про високий рівень продуктивності насаджень, оскільки понад дві третини лісів належать до високопродуктивних. Вікова структура загалом є збалансованою, з близьким співвідношенням молодих, середньовікових та старших насаджень, що створює передумови для сталого відтворення лісового фонду та дає змогу обґрунтувати напрями подальшої лісівничої оптимізації.

Ключові слова: породний склад, типологічна структура, продуктивність насаджень, вікова структура.

ANNOTATION

Demianchuk P. H. Characterization of the Forest Fund of the Forests of the Branch «Stolychnyy Forest Office.» – Master's Thesis (manuscript).

Master's thesis for the degree of Master in specialty 205 – Forestry. Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The study provides a comprehensive analysis of the forest fund of the Branch “Capital Forest Office” in terms of species composition, typological structure, age

structure, and productivity. A clear dominance of Scots pine (60.7% of area) was established, with a substantial contribution of pedunculate oak, silver birch, and black alder, forming predominantly conifer–broadleaved stands with pronounced regional differentiation. Planted stands (52.6%) prevail over natural stands, with marked variation in their ratios among individual forest ranges (nadlisnytvos). The typological structure is dominated by fairly poor and fairly rich site types, with local occurrence of poor and rich site types. The distribution of area by site-class indicates a high level of stand productivity, as more than two thirds of forests fall into highly productive classes. Overall, the age structure is balanced, with comparable proportions of young, middle-aged, and older stands, which provides prerequisites for sustainable regeneration of the forest fund and supports directions for further silvicultural optimization.

Keywords: species composition; typological structure; stand productivity; age structure.

ЗМІСТ

Вступ	5
РОЗДІЛ 1. ПРОДУКТИВНІСТЬ, ПОХОДЖЕННЯ, ТИПОЛОГІЧНА, ВІКОВА І ПОРОДНА СТРУКТУРА ЛІСІВ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ	8
РОЗДІЛ 2. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В ЛІСАХ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ	13
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВОГО ФОНДУ ЛІСІВ ФІЛІЇ «СТОЛИЧНИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС»	21
Висновки	30
Список використаної літератури	32

ВСТУП

Актуальність теми дослідження

Розвиток лісового господарства в умовах зростання антропогенного навантаження, кліматичних змін та підвищених вимог до екологічної безпеки вимагає глибокого аналізу структури й стану лісових ресурсів на регіональному рівні. Філія «Столичний лісовий офіс» охоплює значну частину лісів Полісся та Лісостепу, які виконують важливі водоохоронні, захисні, рекреаційні та середовищевірні функції, а також мають істотне господарське значення. Для ефективного планування лісогосподарських заходів необхідним є комплексне вивчення породного складу, типологічної, вікової та продуктивнісної структури лісового фонду з урахуванням відмінностей між окремими надлісництвами.

Актуальність дослідження зумовлена потребою оцінити сучасний стан лісів філії, визначити співвідношення природних і штучних насаджень, виявити домінуючі типи лісорослинних умов і рівень реалізації лісорослинного потенціалу. Важливо також проаналізувати вікову структуру та продуктивність деревостанів, оскільки саме ці показники визначають можливості сталого лісокористування, планування рубок головного користування й догляду, реконструкції малопродуктивних насаджень і формування цільових деревостанів. Отримані результати слугуватимуть науковою та практичною основою для вдосконалення системи лісівничого планування, оптимізації структури лісового фонду, підвищення продуктивності й стійкості насаджень у межах філії «Столичний лісовий офіс».

Метою роботи є комплексна оцінка породної, типологічної, вікової та продуктивнісної структури лісового фонду філії «Столичний лісовий офіс» з виявленням регіональних особливостей і обґрунтуванням напрямів лісівничої оптимізації.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено розв'язання таких основних завдань:

1. Проаналізувати породний склад лісів філії загалом та в розрізі надлісництв.
2. Визначити співвідношення природних і штучних насаджень та їх просторовий розподіл.

3. Охарактеризувати типологічну структуру лісів за основними групами лісорослинних умов (бори, субори, сугруди, груди).

4. Дослідити розподіл площ лісів за класами бонітету й оцінити рівень їх продуктивності.

5. Проаналізувати вікову структуру лісового фонду та відмінності між надлісництвами.

Об’єкт досліджень: Лісовий фонд філії «Столичний лісовий офіс».

Предмет досліджень: породна, типологічна, вікова та продуктивнісна структура лісових насаджень, співвідношення природних і штучних деревостанів у розрізі надлісництв.

Методи досліджень:

Лісівничо-таксаційний метод – для оцінки складу, віку, бонітету та запасу насаджень; типологічний аналіз – для характеристики лісорослинних умов; статистичні методи – для опрацювання та узагальнення кількісних даних; картографічний – для просторового аналізу; порівняльний й аналітичний – для інтерпретації результатів та формування лісівничих висновків.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. За результатами виконаних досліджень підготовлено та опубліковано три наукові роботи, дві з яких опубліковано одноосібно:

1. Сірук Ю.В., Бех В.С., Зіновчук М.В., Марчук С.П., Гончар А.М., Дем’янчук П.Г., Россоха Є.В., Янчевський І.В. Характеристика лісового фонду Українського Полісся. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стан і майбутнє лісової галузі, ландшафтної архітектури і землевпорядкування» (ДБТУ, 14-15 жовтня 2025 р.). - Харків, 2025. С. 14-15.

2. Дем’янчук П. Г. Характеристика лісового фонду лісів Філії «Столичний лісовий офіс». Ліс, наука, молодь. Матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. (26 листопада 2025 р.). – Житомир: Поліський національний університет, 2025. С. 65-67.

3. Дем'янчук П.Г. Лісорослинний потенціал лісів Богунського лісництва філії «Коростенське лісомисливське господарство» XX Всеукраїнська науково-практична конференція «Екологія. Наука. Практика 2024». м.Житомир: Поліський національний університет, 2024. С. 32-33.

Практична значущість результатів дослідження полягає в можливості їх використання для вдосконалення системи лісогосподарського планування у філії «Столичний лісовий офіс». Результати дослідження доцільно використовувати при актуалізації лісовпорядної документації, розробленні регіональних програм сталого лісокористування, а також у навчальному процесі підготовки фахівців лісового господарства.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 37 сторінок, з яких 28 сторінок є основною частиною. У роботі наявні 5 таблиць, 5 рисунків. Аналіз даних забезпечило опрцювання даних з 44 джерел інформації.

РОЗДІЛ 1. ПРОДУКТИВНІСТЬ, ПОХОДЖЕННЯ, ТИПОЛОГІЧНА, ВІКОВА І ПОРОДНА СТРУКТУРА ЛІСІВ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

В розділі наведено та проаналізовано продуктивність, походження, типологічну, вікову, породну структуру лісів Українського Полісся у розрізі підрозділів Державного підприємства (ДП) «Ліси України» [1, 43].

Матеріалами для проведення дослідження слугували дані лісовпорядкування останнього ревізійного періоду (базове лісовпорядкування 2014-2025 рр.) по структурних підрозділах 4-х філій ДП «Ліси України»: «Поліський лісовий офіс», «Столичний лісовий офіс», «Північний лісовий офіс» і «Подільський лісовий офіс» [1, 43].

На першому етапі дослідження було здійснено геопросторовий аналіз при якому визначено підрозділи філій, які знаходяться в межах Українського Полісся згідно комплексного лісогосподарського районування. Геопросторовий аналіз здійснювався за допомогою геопорталу «Ліси України» і Геоінформаційної системи управління лісовими ресурсами. Лісовий фонд усіх надлісництв за виключенням Баранівського, Володимир-Волинського, Коростишівського, Макарівського, Ніжинського і Шепетівського повністю був віднесений до Українського Полісся [43].

На другому етапі дослідження було проведено формування вибірки по таких таксаційних показниках як породний склад, типи лісорослинних умов, походження, групи віку та бонітет. Варіантою вибірки слугували показники структурного підрозділу – надлісництва. Джерелом інформації слугували база даних лісовпорядної інформації.

На третьому етапі було проведено аналіз та інтерпретацію даних лісового фонду у розрізі надлісництв і філій. Обробіток і аналіз лісовпорядних матеріалів проводилися відповідно до чинних в Україні інструкцій.

Природні деревостани займають незначну перевагу в структурі лісів регіону (52 %), однак їх частка істотно варіює між окремими філіями ДП «Ліси України». Зокрема, найбільша частка природних лісів характерна для

Філії «Поліський лісовий офіс» (60 %), а найменша - для Філії «Північний лісовий офіс» (34 %) (рис.2).

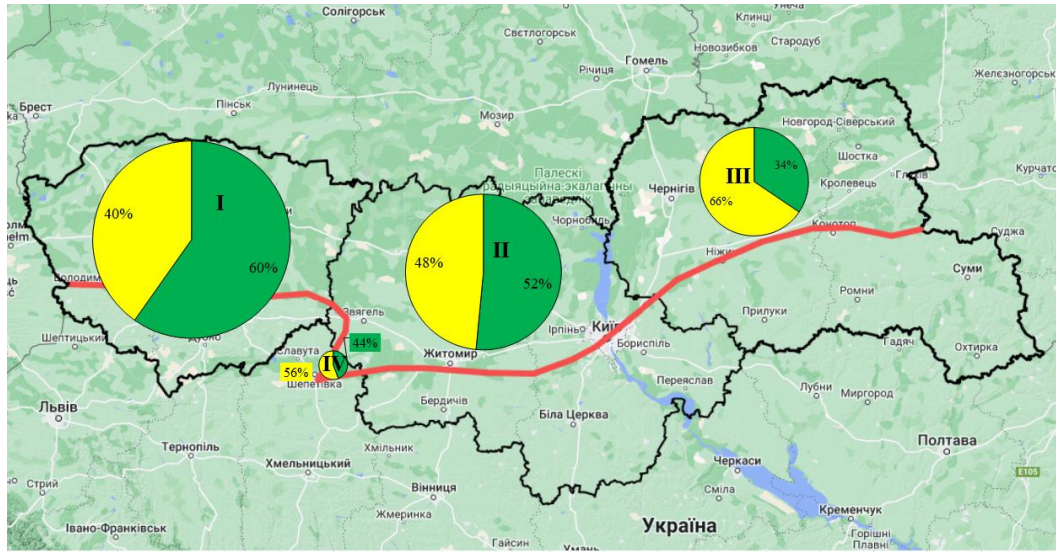

Рис. 1. Розподіл площ лісів філій ДП «Ліси України», які знаходяться у зоні Українського Полісся, за походженням. I - Філія «Поліський лісовий офіс», II - Філія «Столичний лісовий офіс», III - Філія «Північний лісовий офіс», IV - Філія «Подільський лісовий офіс» [1]

Аналіз трофотопів засвідчив домінування суборів (понад 50 % площ), з яких найпоширенішими є свіжі та вологі типи. Частка сугрудових умов становить близько 34 %, а грудові умови мають найменше поширення - 3 %. Просторовий розподіл цих типів умов демонструє закономірне зниження вологості едотопів зі заходу на схід регіону (рис. 2).

Провідною деревною породою є сосна звичайна, яка формує 63 % лісів. Частка листяних порід (береза повисла, дуб звичайний, вільха клейка) суттєво нижча. Спостерігається регіональна відмінність у породному складі: із заходу на схід зростає участь сосни та дуба, натомість зменшується частка вільхи. У перехідних зонах Полісся і Лісостепу також фіксується підвищена участь граба, ясена, робінії, верби (рис. 3).

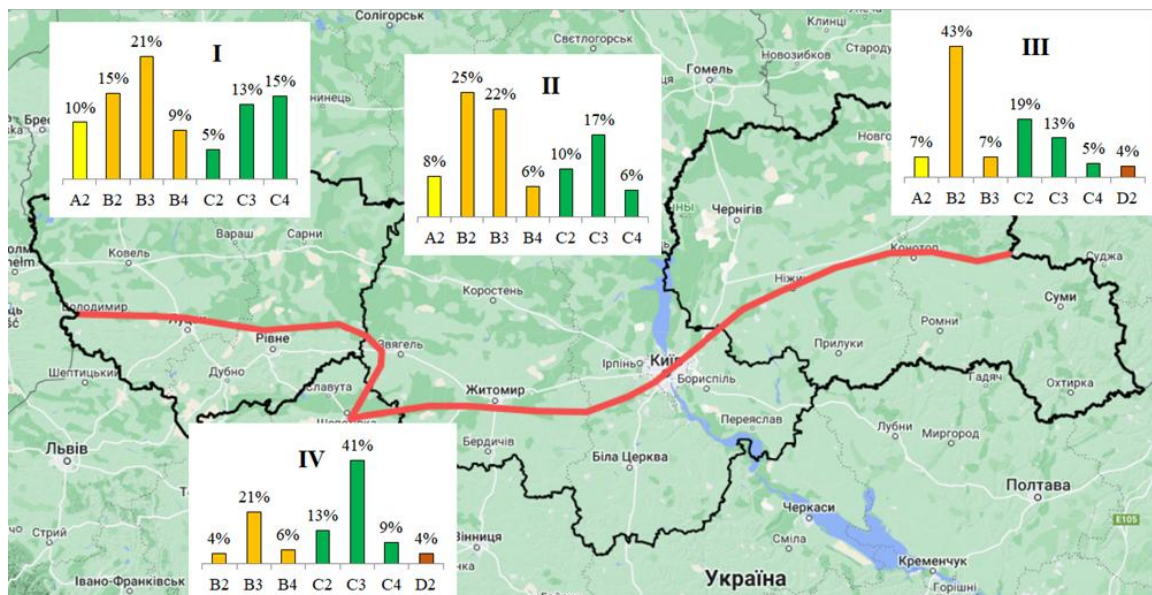

Рис. 2. Розподіл площ лісів філій ДП «Ліси України», які знаходяться у зоні Українського Полісся, за переважаючими типами лісорослинних умов. I - Філія «Поліський лісовий офіс», II - Філія «Столичний лісовий офіс», III - Філія «Північний лісовий офіс», IV - Філія «Подільський лісовий офіс» [1]

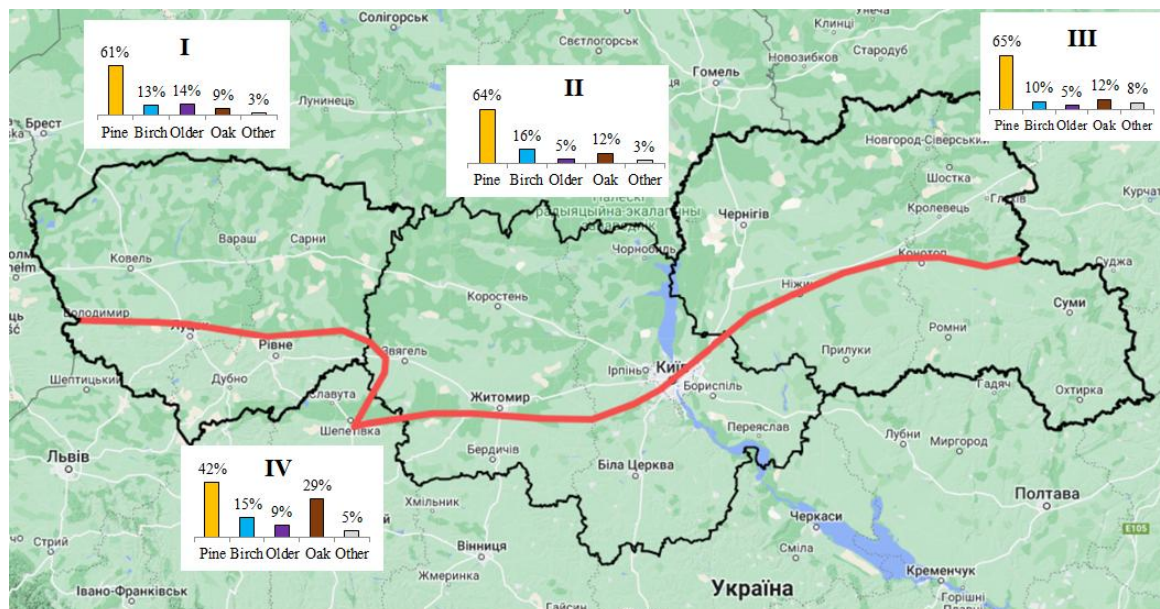

Рис. 3. Розподіл площ лісів філій ДП «Ліси України», які знаходяться у зоні Українського Полісся, за переважаючими породами. I - Філія «Поліський лісовий офіс», II - Філія «Столичний лісовий офіс», III - Філія «Північний лісовий офіс», IV - Філія «Подільський лісовий офіс» [1]

Вікова структура лісів є незбалансованою: невисока частка молодняків і стиглих деревостанів супроводжується надлишком середньовікових та пристигаючих насаджень. Частка стиглих і перестиглих лісів зростає в напрямку із заходу на схід і коливається від 10 % до 21 % залежно від філії (рис. 4).

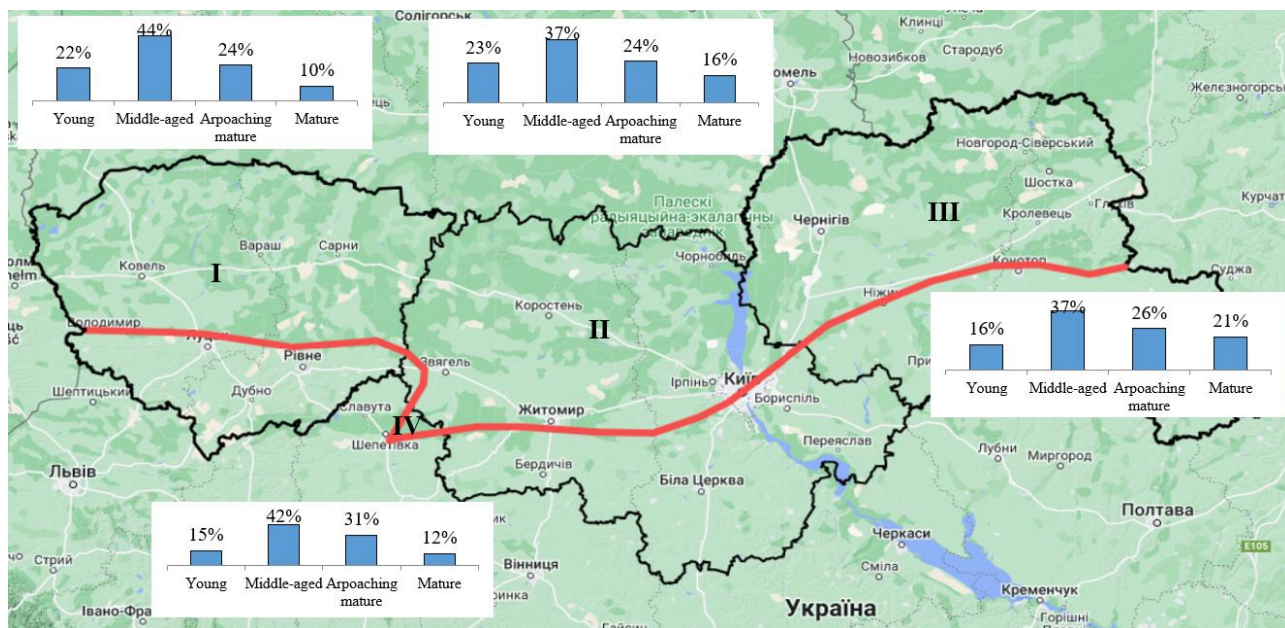

Рис. 4. Розподіл площ лісів філій ДП «Ліси України», які знаходяться у зоні Українського Полісся, за групами віку. I - Філія «Поліський лісовий офіс», II - Філія «Столичний лісовий офіс», III - Філія «Північний лісовий офіс», IV - Філія «Подільський лісовий офіс» [1]

Продуктивність лісів Полісся України залишається загалом високою: частка високопродуктивних насаджень (I, Ia класи бонітету) становить майже 58 %. Найвищі показники бонітету зафіксовано у Філії «Північний лісовий офіс» (середній клас – Ia,9), а найнижчі – у Філії «Поліський лісовий офіс» (I,6) (рис. 5).

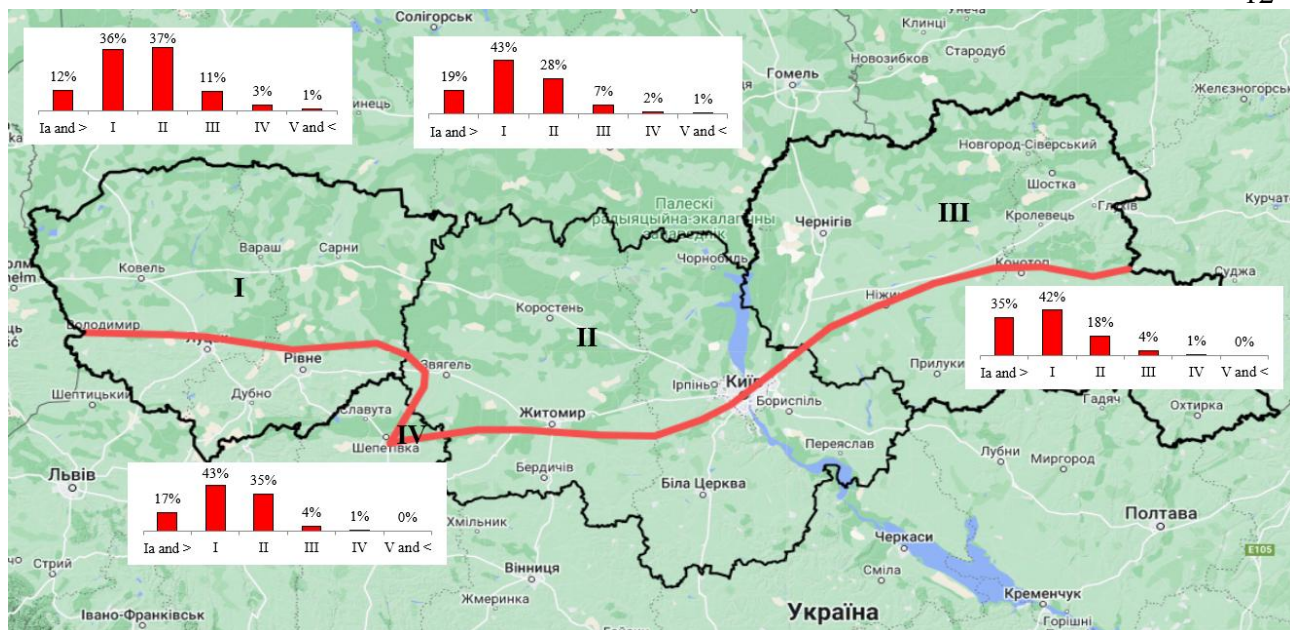

Рис. 5. Розподіл площ лісів філій ДП «Ліси України», які знаходяться у зоні Українського Полісся, за класами бонітету. I - Філія «Поліський лісовий офіс», II - Філія «Столичний лісовий офіс», III - Філія «Північний лісовий офіс», IV - Філія «Подільський лісовий офіс» [1]

Результати дослідження підтверджують тісний зв'язок між продуктивністю насаджень та лісорослинними умовами і в подальшому можуть бути використані як основа вивчення природної продуктивності корінних та похідних насаджень Українського Полісся.

РОЗДІЛ 2. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В ЛІСАХ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ

Полісся України є одним із ключових лісових регіонів держави, де ліси виконують надзвичайно важливі ресурсні, екологічні та соціальні функції. За даними Державного агентства лісових ресурсів України, лісистість країни становить близько 15,9 %, при цьому ліси зосереджені переважно в зоні Полісся та Українських Карпат, тоді як оптимальний рівень лісистості для поліських умов оцінюють на рівні близько 32 % проти фактичних приблизно 26,8 % площі регіону [21, 23–24]. У сучасних умовах кліматичних змін, воєнних дій, трансформації земельного фонду та переходу до європейських стандартів управління природними ресурсами регіональні особливості ведення лісового господарства в лісах Полісся набувають особливої актуальності [29–30, 34].

Природно-географічні умови Полісся зумовлюють специфіку формування та використання його лісового фонду. Регіон характеризується помірно-континентальним, відносно прохолодним та вологим кліматом, значною поширеністю дерново-підзолистих і піщаних ґрунтів, наявністю значних площ болотних і торфових угідь, що історично сприяло формуванню тут змішаних сосново-березових, сосново-дубових і вільшнякових лісів [1, 21]. Класичні узагальнення С. Генсірука щодо природно-лісівничого районування України підкреслюють, що Полісся є зоною, де вирішальну роль відіграють типологічні особливості лісів та їхня водорегулююча, захисна й кліматорегулююча функції [21, 31]. У структурі лісового фонду Українського Полісся домінують ліси державної власності, що перебувають у постійному користуванні лісогосподарських підприємств системи Держлісагентства, а також держспецлісгоспів та, частково, комунальних підприємств [23, 28, 33].

Комплексний аналіз матеріалів лісовпорядкування для чотирьох філій «Лісового офісу» (Поліського, Столичного, Північного та Подільського), що охоплюють більшість поліських областей, показав, що в регіоні домінують

соснові, березові та дубові насадження різної продуктивності з істотною часткою похідних березняків, грабняків та вільшняків [1, 2]. За результатами досліджень науковців Поліського національного університету, соснові та мішані сосново-дубові деревостани займають провідні позиції як за площею, так і за запасом, формуючи основний деревний ресурс регіону і забезпечуючи значний внесок у накопичення вуглецю [1–2, 4, 5]. При цьому істотну частку становлять монодомінантні сосняки штучного походження на бідних піщаних ґрунтах, створені у ХХ ст., що зумовлює підвищену вразливість до пожеж, шкідників та вітровалів і формує окремі вимоги до системи ведення лісового господарства [3, 6–7, 12].

Регулярні оцінки біопродуктивності та вуглецевого балансу поліських лісів свідчать про їхній високий ресурсний та кліматорегулюючий потенціал. За розрахунками В. Мороз, середня біопродуктивність соснових лісів Полісся, оцінена за компонентами фітомаси, є однією з найвищих серед рівнинних регіонів України, а чисті щорічні прирости запасу деревини дають змогу забезпечити сталий обсяг заготівлі за умови дотримання принципів невиснажливого користування [3, 12, 15, 22]. Дослідження біопродуктивності лісів Правобережного Полісся показали, що загальний запас стовбурної деревини перевищує 400 млн м³, а найвищий внесок у депонування вуглецю забезпечують соснові та дубові деревостани, причому щільність вуглецю в дубняках часто перевищує середньорегіональний рівень [5, 16, 22]. Основою сучасних підходів до кількісної оцінки лісорослинного потенціалу та продуктивності є методичні рекомендації І. Туркевича та співавторів, розроблені для визначення потенційної продуктивності лісових земель і ступеня її використання деревостанами [13, 20].

Особливістю Полісся є значні резерви зростання інтенсивності використання лісоресурсного потенціалу за умов дотримання критеріїв сталості. За даними узагальнення щодо використання лісорослинної здатності земель, середній рівень використання потенціалу становить лише 50–75 %, тоді як у багатьох типах лісорослинних умов теоретично можливо досягти

значно вищих запасів і приростів [13, 22]. Офіційні матеріали Держлісагентства також вказують, що щороку в Україні використовується близько 60 % щорічного приросту, а частка вибірки запасу становить приблизно 0,9 % загального запасу деревини, що істотно менше, ніж у більшості європейських країн [23, 37]. Для Полісся це означає, що за грамотного поєднання інтенсивного і наближеного до природи лісівництва можливо поєднати збільшення виходу деревини з підвищенням стійкості та екосистемних функцій лісів [5, 13, 34, 35].

Законодавчою основою ведення лісового господарства в Поліссі, як і в усій Україні, є Лісовий кодекс України, який закріплює єдині вимоги до охорони, захисту, використання та відтворення лісів, а також визначає їх виключно державну, комунальну та приватну власність, при домінуванні державної частки [26, 33]. Прийняття Державної стратегії управління лісами України до 2035 року орієнтує лісовий сектор на адаптацію до змін клімату, посилення екосистемних послуг, розвиток ринку недеревної продукції, цифровізацію процесів планування та моніторингу, а також на імплементацію вимог європейського законодавства щодо збереження біорізноманіття [27, 29, 39]. Регіональна специфіка Полісся тут проявляється через високу частку захисних, водоохоронних та рекреаційних лісів, зосереджених уздовж річкових долин, на прилеглих до боліт і торфовищ територіях та в зоні радіаційного забруднення Чорнобильського Полісся [1, 21, 31].

Важливою інституційною новацією останніх років стало створення державного спеціалізованого підприємства «Ліси України», яке об'єднало більшість державних лісогосподарських підприємств і управляє близько 6,6 млн га лісів, значна частка яких припадає саме на Полісся [28]. Це створює передумови для уніфікації підходів до лісоуправління, впровадження єдиних стандартів FSC-сертифікації, підвищення прозорості електронного обліку деревини та інтеграції даних національної інвентаризації лісів у планування рубок і лісовідновлення [25, 28, 38]. Водночас дослідники наголошують, що політика «надмірної консервації» без належного урахування просторових і

типологічних особливостей може гальмувати розвиток економічного потенціалу поліських лісів та не завжди сприяє підвищенню їх стійкості до пошкоджень [20, 29, 39].

Історично ведення лісового господарства в Поліссі було спрямоване на формування рівновікових соснових лісових культур з високою часткою головних рубок у віці стиглості, осушення боліт та залучення до лісокористування значних площ осушених торфовищ і малопродуктивних земель. Це призвело до формування протяжних масивів одновікових, часто монодомінантних соснових насаджень на бідних субстратах, які нині виявляються особливо вразливими до екстремальних погодних умов, пожеж і комплексів шкідників [6, 11, 19]. Сучасні оцінки паливного навантаження в поліських соснових лісах показують суттєве накопичення лісової підстилки, дрібномірних решток і трав'яного покриву, що в умовах посушливих періодів створює передумови для виникнення високої інтенсивності лісових пожеж [6, 32–33]. Водночас дослідження втрат вуглецю в надземній фітомасі соснових насаджень, пошкоджених пожежами у вологих типах лісу Полісся, підтверджують значний негативний вплив таких подій на вуглецевий баланс регіону й вимагають інтеграції протипожежних заходів у систему лісоуправління [6, 19, 33].

Регіональні особливості лісорозведення та лісовідновлення в Поліссі пов'язані з поєднанням штучного створення культур і максимально можливим використанням природного поновлення. Досвід дослідних рубок у соснових лісах Східного та Центрального Полісся показав, що застосування рівномірно-поступових рубок і прогресивних смугових вирубок у свіжих та вологих дубово-соснових суборах і сугрудах забезпечує успішне природне поновлення сосни за участю дуба, берези й інших супутніх порід [5, 8–10]. Дослідження успішності природного заліснення перелогів у Західному Поліссі засвідчили значний потенціал самосіву сосни та берези на покинутих сільськогосподарських землях, що створює додаткові можливості для нарощування лісистості без значних капіталовкладень [11, 35]. Для

Правобережного Полісся було показано, що лісові масиви не лише забезпечують значні обсяги депонування вуглецю, але й відіграють ключову роль у стабілізації клімату Східної Європи, що підсилює аргументацію щодо пріоритетності їхнього відтворення та охорони [5, 16, 31].

Зростає роль наближеного до природи лісівництва як базової концепції регіонального управління поліськими лісами. Пропоновані заходи включають формування різновікових, структурно складних насаджень з домінуванням корінних деревних видів, поступове зменшення площ суцільних рубок на користь поступових та вибіркових, інтенсифікацію доглядових рубок у молодняках і середньовікових насадженнях, а також регулювання частки порід з різною екологічною стійкістю до посух, шкідників і грибних хвороб [5, 7–8, 13, 34]. Комплексні польові дослідження росту та фізіологічної стійкості соснових насаджень Полісся свідчать, що найбільш збалансовані структури формуються в умовах, де поєднуються помірна густота деревостану, підвищена частка домішки листяних порід (дуба, берези, осики) та обмеження надмірних суцільних рубок [7, 12, 20, 22].

Однією з характерних ознак регіонального ведення лісового господарства є поєднання господарських і природоохоронних функцій у рамках одних і тих самих лісових масивів. За оцінками щодо екосистемних послуг поліських лісів, вони забезпечують не лише виробництво деревини, а й широкий спектр регуляторних та культурних послуг – від захисту ґрунтів і водних ресурсів до формування рекреаційного потенціалу та збереження біорізноманіття [29–31]. Значні площі лісів Полісся входять до складу природно-заповідного фонду, біосферних і національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, де ведення лісового господарства здійснюється у режимі обмеженого використання або переорієнтовується на конверсійні рубки, спрямовані на формування більш природних, корінних типів лісу [1, 31, 36]. Окремий блок становлять ліси в зоні впливу Чорнобильської АЕС, де поєднання радіаційного фактору та пожежних

ризиків вимагає спеціальних підходів до моніторингу, протипожежних заходів і регламентації користування [17, 19, 32].

Станом на початок 2020-х років у лісах Полісся суттєво посилюється вплив змін клімату та екстремальних погодних явищ. Дослідження санітарного стану соснових насаджень у зв'язку зі зміною клімату засвідчили зростання частоти ослаблених і всихаючих деревостанів, пов'язаних із підвищенням температур, періодичними посухами та активізацією комплексу стовбурових шкідників і коренових гнилей [6–7, 17]. У поєднанні з воєнними діями, мінуванням територій, пожежами на осушених торфовищах та збільшенням незаконних рубок це створює додаткові виклики для регіональної системи управління лісами [19, 32, 40]. Швидкі оцінки впливу повномасштабного вторгнення на ліси України показали, що значні пошкодження припали саме на поліські області, де ліси виконують також важливу роль захисних ландшафтних бар'єрів [29, 40].

Регіональні особливості лісоуправління в Поліссі проявляються і в просторі інституційних та економічних інструментів. Дослідження стану сертифікації лісів Чернігівської області показали, що впровадження критеріїв FSC сприяло систематизації вимог до охорони біорізноманіття, участі зацікавлених сторін та моніторингу лісокористування, однак вимагає постійного вдосконалення картографічного забезпечення, обліку особливо цінних лісових ділянок і посилення контролю за дотриманням лімітів рубок [25, 38]. У документах міжнародних організацій (FOREST EUROPE, Світовий банк, FAO) окреслено, що Полісся як регіон з високою лісистістю та значним вуглецевим потенціалом має бути одним із пріоритетних напрямів підтримки відновлення та адаптації лісового сектору України до європейських стандартів управління [29–30, 34, 36].

Окремим фактором, що визначає регіональну специфіку ведення лісового господарства в Поліссі, є антропогенний тиск, пов'язаний із нелегальним видобутком бурштину, неконтрольованим рекреаційним використанням і фрагментацією лісових масивів. Юридичні та екологічні

аспекти протидії незаконному видобутку бурштину в поліських областях показують значні ризики деградації ґрунтів, руйнування лісових екосистем і необхідність посилення відповідальності за шкоду, завдану лісам [41]. Дослідження структури самозаліснених земель та перспектив їх залучення до планування раціонального використання лісових ресурсів вказують на те, що значна частина таких територій зосереджена саме в поліських районах і може відіграти важливу роль у нарощуванні лісистості та формуванні буферних лісових смуг навколо агроландшафтів [11, 31, 35].

У контексті європейської інтеграції України важливим напрямом розвитку регіональної системи управління поліськими лісами є посилення цифровізації, прозорості та інтегрованого планування. Впровадження національної інфраструктури геопросторових даних, розвиток геоінформаційних систем управління лісовими ресурсами, проведення національної інвентаризації лісів та використання даних дистанційного зондування створюють підґрунтя для точнішого врахування типологічних, вікових і просторових особливостей лісів Полісся під час планування рубок, лісовідновлення, протипожежних заходів і створення нових об'єктів природно-заповідного фонду [23, 27, 30, 36]. Важливим завданням стає узгодження національної лісової політики із Європейською лісовою стратегією, розвиток кліматично орієнтованого та близького до природи лісівництва, а також інтеграція концепції екосистемних послуг у систему регіонального управління лісами Полісся [29–30, 34–36].

Підсумовуючи, регіональні особливості ведення лісового господарства в лісах Полісся України зумовлені комплексом природних, історичних, соціально-економічних і політико-правових чинників. Домінування соснових та мішаних деревостанів на бідних піщаних і дерново-підзолистих ґрунтах, значна частка похідних насаджень, наявність великих площ осушених боліт, зон радіаційного забруднення та високий рівень лісистості в поєднанні з нерівномірною структурою віку й походження формують специфічні умови для лісоуправління [1–3, 5, 13]. Водночас поліські ліси мають надзвичайно

високий лісорослинний та біопродуктивний потенціал, виконують ключові функції у вуглецевому балансі, регулюванні водного режиму, збереженні біорізноманіття та забезпеченні рекреаційних послуг [3–5, 16, 22, 29–31]. Перехід до наближеного до природи лісівництва, посилення протипожежних та протиерозійних заходів, впровадження інструментів сертифікації, цифровізація управління та інтеграція висновків сучасних наукових досліджень дозволять підвищити стійкість, продуктивність і екологічну цінність лісів Полісся в довгостроковій перспективі [5, 7–8, 13, 20, 27, 34–36].

РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВОГО ФОНДУ ЛІСІВ ФІЛІЇ «СТОЛИЧНИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС»

Аналіз породного складу лісового фонду філії «Столичний лісовий офіс» засвідчив чітке домінування насаджень сосни звичайної, які займають 60,7 % загальної площі лісів, тоді як дуб звичайний охоплює 16,1 %, береза повисла – 13,0 %, вільха клейка – 5,3 %, а на осику та інші деревні породи припадає відповідно 0,8 та 4,1 % площі. Порівняно більша частка соснових насаджень характерна для Тетерівського надлісництва, де сосна звичайна формує майже дев'ять десятих площі лісів, а також для Іванківського, Овруцького, Радомишльського, Димерського й Словечанського надлісництв, у яких сосняки займають понад дві третини площі. Насадження дуба звичайного найбільш розвинуті у Білоцерківському та Богуславському надлісництвах, де дубові ліси становлять понад половину лісового фонду, а також у Баранівському й Коростишівському надлісництвах з часткою дуба близько третини площі. Підвищена участь берези повислої відмічена в Білокоровицькому та Звягельському надлісництвах, де березняки займають понад п'яту частину лісів, тоді як у більшості інших підрозділів їх частка істотно нижча. Вільшаники з переважанням вільхи клейкої мають відносно більшу питому вагу в Баранівському, Звягельському, Димерському, Бориспільському та Білоцерківському надлісництвах, де вони формують 6–9 % площі лісів, тоді як в інших структурних підрозділах їх частка є незначною (табл. 1).

У структурі лісового фонду загалом переважають ліси штучного походження: лісові культури займають 52,6 % площі, тоді як природні деревостани – 47,4 %. Найвища частка лісових культур характерна для Тетерівського надлісництва, де вони формують близько трьох чвертей площі лісів, а також для Богуславського, Радомишльського, Коростишівського, Білоцерківського й Бориспільського надлісництв, у яких на штучні насадження припадає орієнтовно 66–72 % лісового фонду (табл. 2).

Таблиця 1

Розподіл площ лісів структурних підрозділів філії «Столичний лісовий офіс» за головними породами, га

Надлісництво	Головна порода						
	Сз	Бп	Влч	Дз	Ос	Інші	Всього
Баранівське	21457	9029	5337	24732	576	3707	64838
Білокоровицьке	66522	26511	4539	14381	1183	1346	114482
Звягельське	48182	26430	9583	24127	1359	2334	112015
Словечанське	50298	10412	1483	4762	665	1910	69530
Овруцьке	109325	20525	5570	3309	464	1402	140595
Радомишльське	39800	5842	2119	4381	659	669	53470
Коростенське	69489	8787	4734	16877	835	2266	102988
Коростишівське	24735	2510	2285	14731	211	1727	46199
Іванківське	44754	6277	2449	2146	624	539	56789
Димерське	42032	5523	4630	2666	319	2181	57351
Тетерівське	30295	1545	999	1059	97	115	34110
Макарівське	29988	3384	3312	7164	523	4765	49136
Бориспільське	10400	650	1567	3457	421	1358	17853
Білоцерківське	5433	177	2706	18458	158	7155	34087
Богуславське	4336	180	444	15610	32	8808	29410
Разом	597046	127782	51757	157860	8126	40282	982853

Таблиця 2

Розподіл площ лісів структурних підрозділів філії «Столичний лісовий офіс» за походженням, га

Надлісництво	Походження		
	природне	штучне	Разом
Баранівське	21753	38568	60321
Білокоровицьке	71519	35384	106903
Звягельське	64846	39846	104692
Словечанське	37244	28873	66117
Овруцьке	75447	55188	130635
Радомишльське	14603	34460	49063
Коростенське	30858	29297	60155
Коростишівське	12733	28764	41497
Іванківське	19600	33889	53489
Димерське	21344	32068	53412
Тетерівське	7897	24238	32135
Макарівське	16700	29733	46433
Бориспільське	5726	11249	16975
Білоцерківське	10342	22354	32696
Богуславське	7934	20054	27988
Всього	418546	463965	882511

До групи підрозділів із істотним превалюванням культур належать також Баранівське, Макарівське, Іванківське та Димерське надлісництва (близько 60–64 % площі). Натомість порівняно більша питома вага природних деревостанів відмічена у Білокоровицькому надлісництві, де вони займають близько двох третин площі, а також у Звягельському, Овруцькому та Словечанському надлісництвах (понад 56–62 %), тоді як у Коростенському надлісництві співвідношення природних і штучних лісів є наближеним до паритетного.

Типологічна структура лісів філії «Столичний лісовий офіс» характеризується домінуванням суборових умов, на які припадає 48,1 % площі лісових земель, тоді як сугрудові умови становлять 35,4 %, грудові – 8,9 %, а борові – 7,7 %. Порівняно вищі частки борів відзначено в Овруцькому надлісництві, де вони займають понад одну п'яту площі, а також у Словечанському, Бориспільському, Радомишльському та Білокоровицькому надлісництвах, де їхня частка коливається в межах від однієї десятої до однієї шостої загальної площі лісів.

Субори найбільшою мірою представлені в Радомишльському надлісництві (близько двох третин площі), дещо менше, але також домінуючи, – в Овруцькому, Словечанському, Білокоровицькому, Звягельському та Тетерівському, де суборові типи охоплюють понад половину лісового фонду.

Сугрудові умови переважають у Коростишівському надлісництві, де вони займають більше половини площі, а високі їх частки (порядку 40–45 %) характерні для Коростенського, Макарівського, Баранівського, Іванківського та Димерського надлісництв.

Грудові умови зосереджені переважно в Богуславському й Білоцерківському надлісництвах, де вони формують відповідно близько трьох чвертей і понад половину площі лісів, тоді як у більшості інших підрозділів їхня частка обмежується кількома відсотками (табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл площ лісів структурних підрозділів філії «Столичний лісовий офіс» за типами лісорослинних умов, га

Надлісництво	A0	A1	A2	A3	A4	A5	B1	B2	B3	B4	B5	C1	C2	C3	C4	C5	D1	D2	D3	D4	D5	Всього
Баранівське	0	28	586	134	4	0	0	5644	8307	1087	82		12385	14359	3572	113		11632	13522	930	37	72422
Білокоровицьке		1513	8410	2209	1079	1320	25	21991	54175	18659	4732		8271	41254	10644	1601		217	4990	450	2	181542
Звягельське		7	965	371	330	582	20	7891	34485	12692	3295		1760	33883	8755	1320		217	4990	450	2	112015
Словечанське	2	1506	7445	1838	749	738	5	14100	19690	5967	1437		6511	7371	1889	281						69529
Овруцьке		2113	26223	2412	701	205	151	43898	37599	7162	619		7601	5933	5548	162		41	202	27		140597
Радомишльське		324	4421	152	23		8	30036	6282	426	34		5619	4074	1926	1365		9				54699
Коростенське	12	452	6398	56	1	0	573	61780	10258	1224	69		50781	15273	6580	677		7520	1274	528	66	163522
Коростишівське	0	0	52	0	0	0	7	9490	4391	400	18		18072	5936	2005	100		4904	632	164	10	46181
Іванківське	12	452	6346	56	1	0	566	52290	5867	824	51		32709	9337	4575	577		2616	642	364	56	117341
Димерське	11	308	4188	55	1	0	289	35484	4247	497	41		23462	6987	3601	385		2616	642	364	56	83234
Тетерівське	1	144	2158	1			277	16806	1620	327	10	3	9247	2350	974	192						34110
Макарівське	10	164	2030	54	1	0	12	18678	2627	170	31		14215	4637	2627	193	8	2616	642	364	56	49135
Бориспільське	21	755	2145		11		6	7054	81	41	8		4340	1500	868	98		103	40	706	75	17852
Білоцерківське							3	612	2			24	11270	606	1688	159	24	18187	553	792	166	34086
Богуславське				1			2	2224	124	13			3969	297	252	29	112	21960	263	165		29411
Разом	69	7766	71367	7339	2901	2845	1944	327978	189755	49489	10427	27	210212	153797	55504	7252	144	72638	28392	5304	526	1205676

Розподіл площ лісів філії «Столичний лісовий офіс» за класами бонітету свідчить про переважання високопродуктивних насаджень: на деревостани з класами бонітету I і вище припадає 62,7 % загальної площі лісів, на насадження середньої продуктивності (класи II–IV) – 36,5 %, тоді як низькопродуктивні ліси з класами бонітету V і нижче займають лише 0,8 % площі. Найбільші частки високопродуктивних деревостанів відмічено у Тетерівському надлісництві, де вони охоплюють близько 82 % площі лісів, а також у Радомишльському, Коростишівському й Макарівському надлісництвах (приблизно 77 %), Богуславському (понад 71 %), Бориспільському та Іванківському (близько 70 %), Баранівському й Димерському (65–67 %). У Звягельському, Овруцькому, Коростенському, Білоцерківському та Словечанському надлісництвах частка високопродуктивних лісів дещо нижча, але все одно перевищує половину площі. Найменша питома вага насаджень з класами бонітету I і вище спостерігається в Білокоровицькому надлісництві (менше 50 %), де водночас зафіксовано найбільшу частку середньопродуктивних і, порівняно з іншими підрозділами, дещо вищу частку низькопродуктивних лісів, хоча загалом останні займають незначні площі у структурі лісового фонду філії (табл. 4).

Аналіз вікової структури лісового фонду філії «Столичний лісовий офіс» свідчить, що молодняки II та I вікових класів займають відповідно 11,0 і 10,9 % загальної площі, середньовікові насадження, включені в розрахунок, – 20,0 %, інші середньовікові – 19,4 %, пристигаючі – 22,8 %, стиглі – 13,3 %, перестиглі – 2,7 %; у більш узагальненому вигляді молоді насадження охоплюють близько 21,8 % площі, середньовікові – 39,4 %, а ліси старших вікових груп (пристигаючі, стиглі й перестиглі) – 38,8 %. Порівняно старша вікова структура притаманна Словечанському та Овруцькому надлісництвам, де частка пристигаючих, стиглих і перестиглих деревостанів перевищує 45 % площі, а також Радомишльському, Іванківському, Білокоровицькому, Коростенському й Богуславському надлісництвам, у яких ліси старших вікових груп займають орієнтовно 39–41 % лісового фонду (табл. 5).

Таблиця 4

Розподіл площ лісів структурних підрозділів філії «Столичний лісовий офіс» за класами бонітету, га

Надлісництво	Класи бонітету											
	Id	Ic	Ib	Ia	I	II	III	IV	V	Va	Vb	Всього
Баранівське	279	444	2817	12213	27618	18998	2189	244	38	0	0	64840
Білокоровицьке	10	1	1496	11238	39284	33504	11736	4957	2996	1682	36	106940
Звягельське	65	224	2361	15941	45208	29504	7947	2682	516	273		104721
Словечанське		5	1205	8364	26530	20613	6593	1936	714	157	4	66121
Овруцьке	40	72	800	11665	62043	43026	11158	2135	320	52	2	131313
Радомишльське		121	2506	12173	23288	9771	1172	114	6			49151
Коростенське	14	37	2269	17988	41929	37783	7355	1669	170	30	0	109244
Коростишівське	133	200	2477	10884	21911	9478	1014	90	8	0	0	46195
Іванківське	3	23	1127	9029	27303	13358	2615	385	84	2	0	53929
Димерське	44	94	530	9663	24527	14677	2770	913	511	86	4	53819
Тетерівське		223	3733	10426	12079	3786	1357	556	7			32167
Макарівське	95	222	3459	14013	19000	8327	2123	467	56	3	0	47765
Бориспільське	5	6	474	3730	8262	4577	592	180	26			17852
Білоцерківське	31	76	757	4218	13995	11330	3303	268	104	5		34087
Богуславське	4	19	597	4355	15934	6795	1572	117	12	5		29410
Всього	723	1767	26608	155900	408911	265527	63496	16713	5568	2295	46	947554

Таблиця 5

Розподіл площ лісів структурних підрозділів філії «Столичний лісовий офіс» за групами віку, га

Надлісництво	Молодняки II	Молодняки I	Середньовікові включені в розрахунок	Середньовікові	Пристигаючі	Стигли	Перестиглі	Всього
Баранівське	6449	6254	15888	17591	16230	8141	1549	72102
Білокоровицьке	14730	14170	15814	18444	22418	17438	3924	106938
Звягельське	11804	14556	18392	20642	20541	16444	2344	104723
Словечанське	7106	7361	8675	11843	17832	10756	2549	66122
Овруцьке	13901	15291	19391	23140	37839	20090	1660	131312
Радомишльське	6175	6664	6894	9090	12327	6979	1023	49152
Коростенське	9112	9897	29043	18729	23694	16278	2494	109247
Коростишівське	6402	4436	12995	6742	7176	3887	634	42272
Іванківське	6737	5297	8584	11350	16094	6067	302	54431
Димерське	6633	4596	12622	13630	10611	4404	1324	53820
Тетерівське	4260	4846	4893	6158	7916	3813	281	32167
Макарівське	4288	3787	12416	10466	8541	5219	1789	46506
Бориспільське	2188	3115	7724	8117	6758	2906	925	31733
Білоцерківське	5404	2916	14783	8711	10118	5015	2200	49147
Богуславське	3056	4497	9222	7128	7130	4007	3641	38681
Разом	108245	107683	197336	191781	225225	131444	26639	988353

Натомість відносно молоді насадження переважають у Тетерівському надлісництві, де на молодняки припадає понад 28 % площі, а також у Білокоровицькому, Радомишльському, Коростишівському та Звягельському надлісництвах, де частка молодих лісів становить близько чверті загальної площі насаджень.

ВИСНОВКИ

1. Лісовий фонд філії «Столичний лісовий офіс» має чітко виражену соснову спеціалізацію: сосна звичайна займає 60,7 % площі, дуб звичайний – 16,1 %, береза повисла – 13,0 %, вільха клейка – 5,3 %, що формує переважно хвойно-широколистяні насадження з регіональними відмінностями за породним складом.

2. Просторовий аналіз засвідчив концентрацію соснових лісів у Тетерівському, Іванківському, Овруцькому, Радомишльському, Димерському та Словечанському надлісництвах (понад 2/3 площі), тоді як дубняки відіграють провідну роль у Білоцерківському та Богуславському надлісництвах і мають суттєву частку в Баранівському та Коростишівському.

3. У структурі походження насаджень домінують ліси штучного походження (52,6 %), причому в низці надлісництв (Тетерівське, Богуславське, Радомишльське, Коростишівське, Білоцерківське, Бориспільське) частка культур сягає 66–75 %, тоді як природні деревостани переважають у Білокоровицькому, Звягельському, Овруцькому та Словечанському надлісництвах.

4. Типологічна структура лісів визначається домінуванням суборових (48,1 %) та сугрудових (35,4 %) типів умов, тоді як борові (7,7 %) і грудові (8,9 %) умови мають локальне поширення: бори – переважно в Овруцькому, Словечанському, Бориспільському, Радомишльському й Білокоровицькому надлісництвах, грудові умови – у Богуславському та Білоцерківському.

5. Розподіл площ за класами бонітету свідчить про високий рівень продуктивності: 62,7 % площі займають насадження класу I і вище, 36,5 % – II–IV класів, а ліси V класу і нижче становлять лише 0,8 %, переважно зосереджені в Білокоровицькому надлісництві. Найвища частка високопродуктивних насаджень (65–82 % площі) притаманна Тетерівському, Радомишльському, Коростишівському, Макарівському, Богуславському, Бориспільському, Іванківському, Баранівському та Димерському

надлісництвам, що свідчить про ефективну реалізацію лісорослинного потенціалу та значні резерви для інтенсивного, але сталого лісокористування.

6. Вікова структура лісів загалом є збалансованою: молодняки охоплюють близько 22 %, середньовікові насадження – майже 40 %, а ліси старших вікових груп – близько 39 %, що забезпечує відносну стійкість вікової динаміки, з локальним переважанням старших насаджень у Словечанському та Овруцькому надлісництвах і більш молодих лісів у Тетерівському та ряді центральних підрозділів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сірук Ю. В., Сірук І. М., Турко В. І., Дячук П. В. Характеристика лісового фонду Українського Полісся. *Scientific Horizons*. 2025. Т. 28, № 9. С. 24–36. DOI: 10.48077/scihor9.2025.23.
2. Сірук Ю. В., Сірук І. М., Турко В. І. Продуктивність модальних деревостанів Українського Полісся залежно від відповідності головних деревних порід типу природного лісу. *Scientific Horizons*. 2025. Т. 28, № 10. С. 54–66. DOI: 10.48077/scihor10.2025.54.
3. Мороз В. Біопродуктивність соснових лісів Полісся. Наукові доповіді НУБіП України. 2024. Т. 20, № 5. DOI: 10.31548/dopovidi/5.2024.120.
4. Мороз В., Никитюк Я. Carbon absorption ability of pine forest plantations in Volyn Polissya. *Scientific Horizons*. 2020. No. 1(86). С. 61–70. (DOI вказується за журналом, якщо є).
5. Іванюк І. Д., Фучило Я. Д., Іванюк Т. М. Оцінка біопродуктивності лісів Правобережного Полісся України. *Scientific Horizons*. 2020. № 4(89). С. 115–120. DOI: 10.33249/2663-2144-2020-89-4-115-120.
6. Sydorenko S., Gumeniuk V., De Miguel-Díez F. et al. Assessment of the surface forest fuel load in the Ukrainian Polissia. *Fire Ecology*. 2024. Vol. 20. Article 35. DOI: 10.1186/s42408-024-00265-z.
7. Lesnik O., Pasternak V., Kravets P. et al. Ріст та фізіологічна стійкість соснових насаджень Українського Полісся. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2022. Vol. 13, No. 1. (DOI – за журналом, якщо присвоєний).
8. Лакида П. І., Пастернак В. П., Кравець П. В. та ін. Природне поновлення та біопродуктивність самосівних соснових лісів Українського Полісся. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2024. (DOI – за випуском, якщо присвоєний).
9. Pasternak V. Natural regeneration under pine forests in Zhytomyr Polissya after experimental strip clearcutting. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2024. (DOI – за журналом, якщо присвоєний).

10. Skliar V., Kubli A., Bondar I. Ecological and coenotic features of natural regeneration of forests in the Left-Bank Polissya. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2024. Vol. 15, No. 2. (DOI – за випуском, якщо присвоєний).
11. Kimeichuk I., Budniak I., Ivaniuk T. Natural afforestation of the fallows in the Western Polissya. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2022. Vol. 13, No. 4. (DOI – за журналом, якщо присвоєний).
12. Мороз В. Біопродуктивність соснових лісів Полісся. *Scientific Reports of NULES of Ukraine*. 2024. Т. 20, № 5. (як окреме оформлення повного тексту; DOI: 10.31548/dopovidi/5.2024.120).
13. Tkach V. P., Kobets O. V., Rumiantsev M. H. Use of forest site capacity by forests of Ukraine. *Forestry and Forest Melioration*. 2018. Iss. 132. P. 3–12. (DOI – за журналом, якщо присвоєний).
14. Гармаш А. В., Копій Л. І., Довгань Л. В. Соснові деревостани Лівобережного Лісостепу України: ріст і продуктивність. (За публікаціями в *Sylwan* чи іншому фаховому виданні; DOI – якщо наявний).
15. Лакида П. І., Матушевич Л. М. Біологічна продуктивність лісів та її компоненти. Київ: ННЦ ІАЕ, 2006. 228 с. (DOI відсутній).
16. Лакида П. І. Фітомаса лісів України: монографія. Тернопіль: Збруч, 2002. 256 с. (DOI відсутній).
17. Лакида П. І., Домашовець Г. С. Біопродуктивність лісів Львівщини та її динаміка: монографія. Корсунь-Шевченківський, 2009. 235 с. (DOI відсутній).
18. Лакида П. І., Бокоць В. В., Васишин Р. Д., Терентив А. Ю. Біопродуктивність лісових фітоценозів Карпатського національного природного парку: монографія. Корсунь-Шевченківський, 2015. 154 с. (DOI відсутній).
19. Shvidenko A. Z., Lakyda P. I., Schepaschenko D. G. et al. Вуглець, клімат та землекористування в Україні: лісовий сектор: монографія. (Місце видання, рік – за оригіналом; DOI – якщо наявний).

20. Туркевич І. В., Медведєв Л. А., Мокшаніна І. М., Лебедєв Є. В. Методичні вказівки по визначенню потенційної продуктивності лісових земель та ступеня ефективності їх використання. Харків: УкрНДІЛГА, 1973. 72 с. (DOI відсутній).
21. Генсірук С. А. Ліси України. Київ: Наукова думка, 1992. 408 с. (DOI відсутній).
22. Лакида П. І., Васишин Р. Д., Лакида І. П. Біопродуктивність лісових фітоценозів України в умовах глобальних викликів. (Фахове видання, рік – за оригіналом; DOI – якщо наявний).
23. State Forest Resources Agency of Ukraine. General characteristic of Ukrainian forests. Kyiv, 2023. (Офіційний звіт; DOI відсутній).
24. UNECE/FAO. Official report of forestry in Ukraine. Geneva, 2011. (DOI відсутній).
25. Tertychna O. V., Shlapak L. S., Chorna V. M. Current state and prospects of certification of Chernihiv region forest resources. Agroecological Journal. 2021. (DOI – якщо наявний у журналі).
26. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII (зі змінами). (Нормативний акт; DOI відсутній).
27. Державна стратегія управління лісами України до 2035 року: Розпорядження КМУ від 29.12.2021 № 1777-р. (Нормативний документ; DOI відсутній).
28. ДСГП «Ліси України». Про підприємство. Ірпінь, 2023. (Інформаційний матеріал; DOI відсутній).
29. Poliakova L., Abruscato S. Supporting the recovery and sustainable management of Ukrainian forests and Ukraine's forest sector. FOREST EUROPE. Bonn, 2023. 67 p. (DOI відсутній).
30. World Bank. Ukraine Country Forest Note. Washington, DC, 2020. (Аналітичний звіт; DOI – якщо присвоєний системою World Bank Documents).

31. Baltrėnaitė-Gedienė E. et al. Ecosystem services of Ukrainian forests: a case study for the Polissya region. 2019. (DOI – якщо наявний у журналі/збірнику).
32. Zibtsev S., Pasternak V., Vasylyshyn R. et al. Assessment of carbon emissions due to landscape fires in Ukraine during war in 2022. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2024. Vol. 15, No. 1. (DOI – за журналом, якщо присвоєний).
33. Sydorenko S., Soshenskyi O., Budzinskyi I. et al. Assessment of losses of carbon stored in the aboveground biomass of pine stands in Polissia due to fires. *Forestry and Forest Melioration*. 2024. (DOI – якщо присвоєний).
34. Spathelf P., Zibtsev S., Lakyda P. et al. German-Ukrainian efforts towards building climate-smart and resilient forest management. *South-east European Forestry*. 2024. Vol. 15, No. 1. (DOI – за журналом, якщо присвоєний).
35. Stoiko N., Pyvovar T., Kravets P. et al. Planning of rational use of forest resources in Ukraine taking into account self-forested lands. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2024. Vol. 15, No. 2. (DOI – якщо наявний).
36. FAO. Country Report Ukraine. In: *The State of the World's Forest Genetic Resources*. Rome: FAO, 2014. (DOI відсутній).
37. State Forest Resources Agency of Ukraine. Sustainable forest management. Kyiv, 2023. (Офіційний інформаційний ресурс; DOI відсутній).
38. FSC Ukraine. FSC Facts & Figures in Ukraine. 2023. (Інформаційний ресурс; DOI відсутній).
39. Masyuk N. Issues of forest policy of Ukraine that need to be addressed in the context of EU integration. Kyiv, 2021. (Аналітичний документ; DOI – якщо присвоєний).
40. Яворівська Л., Дребот О., Зібцев С. та ін. Російське вторгнення: швидка оцінка впливу на ліси України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2023. (DOI – якщо наявний у випуску).

41. Bulgakov A. O. Mechanism of protecting forest and land resources of Polissya region under illegal amber mining. *Visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*. 2022. (DOI – якщо присвоєний журналом).

42. Kravets P., Moroz V., Lialin O. Structure and utilisation of forest resource potential of Scots pine stands in Volyn Polissya. *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science*. 2025. Vol. 16, No. 3. (DOI – якщо наявний).

43. Сірук Ю.В., Бех В.С., Зіновчук М.В., Марчук С.П., Гончар А.М., Дем'янчук П.Г., Россоха Є.В., Янчевський І.В. Характеристика лісового фонду Українського Полісся. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стан і майбутнє лісової галузі, ландшафтної архітектури і землевпорядкування» (ДБТУ, 14-15 жовтня 2025 р.). - Харків, 2025. С. 14-15.

44. Дем'янчук П. Г. Характеристика лісового фонду лісів Філії «Столичний лісовий офіс». Ліс, наука, молодь. Матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. (26 листопада 2025 р.). – Житомир: Поліський національний університет, 2025. С. 65-67.